

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่เพื่อการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก New Social Movement for Plastic Straw Free Campaign

Received: March 27, 2019 / Received in revised form: April 26, 2019 / Accepted: May 1, 2019

กันทลัส ทองบุญมา Kantalus Thongboonma
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ Rajapruk University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) เพื่อการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยและต่างประเทศตามแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social movement) ซึ่งปัญหาเรื่องหลอดพลาสติกในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญและหาแนวทางแก้ไข จึงเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยผลการศึกษา พบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเรื่องหลอดพลาสติกทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยในภาพรวมมีเป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติก และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธและงดการใช้หลอดพลาสติก แม้อาจมีข้อโต้แย้งถึงประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของผู้พิการที่ไม่สามารถงดใช้หลอดได้ รวมถึงการถูกวิจารณ์ว่าเป็นการผลักภาระให้กับผู้บริโภค แต่ประเด็นดังกล่าวไม่ได้นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม และเมื่อศึกษาประเด็นการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social movement) พบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าวมีลักษณะสำคัญของการเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ดังนี้ (1) เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการกระทำเชิงสัญลักษณ์เชิงสังคมประชา (Civil Society) (2) เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ไม่ได้สร้างอยู่บนโครงสร้างทางชนชั้น (3) เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เน้นพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีค่านิยมแบบหลังวัตถุนิยม (Post-materialism) (4) เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่กลุ่มคนต่าง ๆ ยืนยันถึงอิสรภาพในการจัดการตนเอง (Autonomy) และการกำหนดอนาคตของตนเอง (Self-determination) และ (5) เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับเครือข่ายต่างๆ

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่, การรณรงค์, หลอดพลาสติก

Abstract

This article aims to study the social movement for plastic straw free campaign in Thailand and abroad according to the new social movement paradigm. Plastic straw is currently a worldwide problem which needs an effective solution. Thus, there have been social movements to tackle this problem. The findings show that the social movements for plastic straw free campaign both in foreign countries and Thailand share the same goal in increasing awareness on the problem of using plastic straw and raising consciousness of banning the use of plastic straws. Although some may argue about the right of the disables who have to rely on the use of straws and the shifts of burden to consumers, these arguments do not lead to violent conflicts in the society. When it comes to plastic straw free campaigns and the new social movement, it was found that the new social movement is characterized by (1) Its focus on symbolic action in civil society (2) A social classless movement (3) Its focus on life quality development with post-materialism value (4) A movement in which people have autonomy and self-determination (5) Its emphasis on building social networks.

Keywords: Social Movement, New Social movement, Campaign, Plastic Straw

บทนำ

จากสถานการณ์ขยะพลาสติกที่ได้ทวีความรุนแรงและสร้างผลพวงต่อระบบนิเวศมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงองค์กรระหว่าง

ประเทศและเครือข่ายนักอนุรักษ์ เรียกร้องให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคตระหนักถึงอันตรายของวิกฤตที่เกิดขึ้นแล้ว ทั้งนี้ ตามแผนการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของสหประชาชาติ ซึ่งมีทั้งหมด 17 เป้าหมายนั้น วิกฤตขยะพลาสติกนับเป็นความท้าทายและเกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาถึง 3 เป้าหมาย ประกอบด้วย เป้าหมายที่ 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ เป้าหมายที่ 14 การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ เป้าหมายที่ 15 การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก ปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน (ชลิตา สุนันทาภรณ์, 2561)

องค์การสหประชาชาติได้นำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการพลาสติกในปัจจุบัน ซึ่งทำให้ทราบว่าทั่วโลกมีการใช้ถุงพลาสติก 5 ล้านล้านใบต่อปี โดยจากข้อมูลพบว่าปริมาณการผลิตสะสมในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมานั้นสูงกว่า อัตราการผลิตก่อนหน้าสะสม 100 ปี แสดงให้เห็นว่ามีการเติบโตของการใช้และการผลิตพลาสติกอย่างก้าวกระโดดอย่างยิ่งในช่วง 10 ปีนี้ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางแผนการรับมือกับปัญหาขยะพลาสติกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากพลาสติกที่ถูกผลิตในจำนวนมากดังกล่าวนี้เป็นพลาสติกที่เป็นแบบใช้แล้วทิ้งมากกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ บรรจุภัณฑ์อาหารและน้ำดื่ม ทั้งนี้พบว่าทุก ๆ 1 นาที นั้นจะมีปริมาณขวดพลาสติก 1 ล้านใบ ที่ถูกซื้อขาย ซึ่งในปี ค.ศ. 2016 มีจำนวนขวดพลาสติกที่ใช้ทั่วโลกสูงมากกว่า 480,000 ขวด นอกจากปัญหาด้านการจัดการผลิตภัณฑ์และขยะพลาสติกที่ถูกสร้างขึ้นแล้ว ในด้านของแหล่งพลังงานยังพบว่ามีการใช้น้ำมันสูงถึง 17 ล้านบาร์เรล หรือ ประมาณ 2,000 ล้านลิตรต่อปีเพื่อใช้ในการผลิตพลาสติก (United Nations, 2018)

สำหรับประเทศไทยปัญหาการรั่วไหลของพลาสติกสู่ทะเลนั้นได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยในปี ค.ศ. 2015 การศึกษาของ Jenna Jambeck อาจารย์ด้าน

วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดอันดับประเทศที่ทิ้งขยะลงสู่ทะเล 20 อันดับ ได้รายงานว่าประเทศไทยมีการทิ้งพลาสติกลงสู่ทะเลมากเป็นอันดับ 6 ของโลก (พรทิพย์ ใจมั่น, 2561) โดยประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งรวมถึง จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทยนั้นมีการปล่อยขยะพลาสติกลงสู่ทะเลถึงร้อยละ 60 ของพลาสติกที่รั่วไหลออกสู่ทะเลของทั่วโลก (ThaiPBS, 2561)

หลอดพลาสติกเองก็เป็นหนึ่งในขยะพลาสติกเหล่านั้น แม้ว่าในประเทศไทยอาจยังไม่มีผลวิจัยชัดเจนว่ามีปริมาณขยะหลอดพลาสติกเท่าใด แต่ในประเทศไทย (ซึ่งสร้างขยะพลาสติกในทะเลน้อยกว่าประเทศไทย) พบว่าในปี ค.ศ. 2015 มีปริมาณหลอดพลาสติกประมาณ 500 ล้านชิ้นถูกใช้และทิ้งในแต่ละวัน (กรณิศ ตันอังสนากุล, 2560) หลอดพลาสติกส่วนใหญ่มีน้ำหนักเบาจึงมักจะหลุดรอดจากกระบวนการคัดแยกและไปปะปนกับขยะประเภทอื่นที่มีขนาดเล็กมาก ที่สำคัญหากหลอดพลาสติกถูกทิ้งลงไปในท่อบายน้ำฝนหรือรางน้ำก็จะปนเปื้อนลงไปในมหาสมุทรโดยตรง (Chris Heasman, 2018)

รายงานสรุปข้อมูลขยะชายหาดปี 2016 จาก 112 ประเทศทั่วโลก ของ The Ocean Conservancy พบว่าหลอดพลาสติกเป็นขยะที่พบได้บ่อยเป็นอันดับ 7 โดยปริมาณขยะหลอดพลาสติกทั้งหมดสามารถเรียงต่อกันได้ 541 เมตร (กรณิศ ตันอังสนากุล, 2560) ทั้งนี้จากข้อมูลการสำรวจของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในไทย ปี พ.ศ. 2558 พบว่าขยะประมาณร้อยละ 10 ของขยะตกค้างที่ไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกวิธีจะถูกปล่อยลงมหาสมุทร คิดเป็นปริมาณขยะ 50,000 - 60,000 ตันต่อปี หรือประมาณ 750 ล้านชิ้น โดยพบว่าประเภทขยะทางทะเลมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ถุงพลาสติกร้อยละ 13 หลอดพลาสติกร้อยละ 10 ฝาขวดน้ำร้อยละ 8 และภาชนะบรรจุอาหารร้อยละ 8 (พรทิพย์ ใจมั่น, ND) ทั้งนี้หลอดพลาสติกเป็นขยะพลาสติกที่เล็กและเบา กระแสน้ำสามารถพัดพาหลอดเหล่านี้ไปได้ไกลจนปะปนอยู่ใต้คลื่นมหาสมุทรได้ทันทีเมื่อขยะหลอดพลาสติกรั่วไหลลงสู่ทะเล

สัตว์ทะเลจำนวนมากอาจเข้าใจผิดว่าขยะเหล่านั้นเป็นอาหารและกินเข้าไปจนเกิดอันตราย (สรพรพร อุไรกุล, 2560)

ปัญหาเรื่องพลาสติกและหลอดพลาสติกในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญและหาแนวทางแก้ไข จึงเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement) เพื่อมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาดังกล่าว เฮร์เบิร์ต บลูเมอร์ (Herbert Blumer, 1969 อ้างถึงใน มณีนัย ทองอยู่, 2557) ให้นิยามของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไว้ว่าคือกิจการที่กระทำแบบรวมหมู่ (Collective enterprise) เพื่อสร้างระเบียบชีวิตแบบใหม่ขบวนการทางสังคมถือกำเนิดขึ้นจากสภาวะความระส่ำระสาย (Unrest) และได้พลัดถิ่นในด้านหนึ่งจากความไม่พึงพอใจ (Dissatisfaction) กับรูปแบบการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่และในอีกด้านหนึ่งจากความต้องการและความหวังที่จะมีระบบชีวิตแบบใหม่เส้นทางของขบวนการทางสังคมจะบ่งบอกถึงการก่อเกิดของระเบียบชีวิตแบบใหม่ โดยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้มีการพัฒนารูปแบบตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New social movement) โดยนักทฤษฎีของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่มีความเห็นว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเดิมของนักทฤษฎีมาร์กซิสต์ มีจุดอ่อนสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจมากเกินไป จนมองว่าการกระทำทางการเมืองที่สำคัญจะเกิดจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและระบบการผลิตแบบทุนนิยมเท่านั้น ปัจจัยด้านสังคมเป็นเพียงปัจจัยรอง (2) ให้ความสำคัญกับชนชั้นมากเกินไป จนมองว่าชนชั้นคือปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและการกระทำทางสังคม ในขณะที่อัตลักษณ์ทางสังคมด้านอื่นไม่สำคัญ ดังนั้น นักทฤษฎีมาร์กซิสต์จึงให้ความสำคัญกับการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพและความขัดแย้งทางเศรษฐกิจเป็นหลักและไม่ให้ความสำคัญมากนักกับการประท้วงทางสังคมอื่น ๆ (มณีนัย ทองอยู่, 2557) โดย อัลัน สก็อต (Alan Scott) อธิบายถึง ลักษณะสำคัญของขบวนการ

เคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ 3 ประการ ที่แตกต่างจาก ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเดิม คือ (1) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ เป็นขบวนการที่เคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม หรือสังคมเป็นหลัก การเคลื่อนไหวทางการเมืองหากจะมีอยู่บ้างก็ถือเป็นเรื่องรอง (2) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่เคลื่อนไหวในประชาสังคม (Civil society) ขบวนการเหล่านี้ “เลี้ยวรัฐ” (Bypass the state) ไม่มุ่งเผชิญหน้าท้าทายรัฐโดยตรง หากแต่มีเป้าหมายในการปกป้องประชาสังคมจากการเบียดบังของรัฐ (3) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ไม่มุ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านระบบการเมืองและการปฏิบัติการทางการเมือง หากแต่พยายามก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านการเปลี่ยนค่านิยมและสร้างวิถีชีวิตแบบใหม่ขึ้นมา (Alan Scott, 1990 อ้างถึงใน มณีนัย ทองอยู่, 2557) ตัวแบบวัฒนธรรมของทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่เป็นการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดแบบหลังมาร์กซิสต์ (Post-Marxist)

ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยและประเด็นของการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย แต่ก็ปรากฏลักษณะร่วมดังนี้ (1) ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่ให้ความสำคัญกับการกระทำเชิงสัญลักษณ์ในสังคมประชา (civil society) หรือพื้นที่ทางวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพื้นที่การแสดงออกของการกระทำร่วมทางสังคมโดยไม่จำเป็นต้องเป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐ (2) ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่ให้ความสำคัญกับกระบวนการที่กลุ่มคนต่าง ๆ ยืนยันถึงอิสรภาพในการจัดการตนเอง (Autonomy) และการกำหนดอนาคตของตนเอง (Self-determination) มากกว่าการสร้างอิทธิพลเหนือผู้อื่นและการสร้างอำนาจ (3) ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่ให้ความสำคัญกับบทบาทของค่านิยมแบบหลังวัตถุนิยมที่มีต่อการกระทำร่วมมากกว่าความขัดแย้งด้านทรัพยากรทางวัตถุ (4) ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่มักจะให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ร่วมและการสร้างผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม มากกว่าการตีตกเอาเองว่ากลุ่มขัดแย้งและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ถูกกำหนดโดย

โครงสร้างเพียงอย่างเดียว และ (5) ทฤษฎีขบวนการทางสังคมแบบใหม่ให้ความสำคัญกับเครือข่ายต่าง ๆ แม้ว่าเครือข่ายเหล่านี้จะมีลักษณะชั่วคราวบอบบางหรือเพิก่ชั่วคราวขึ้นมากกว่าแนวคิดที่ว่าขบวนการทางสังคมจะต้องมีองค์กรที่เป็นทางการเป็นแกนกลางในการเคลื่อนไหว (Buechler, 1995) โดยในปัจจุบันได้มีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเรื่องพลาสติกและหลอดพลาสติกซึ่งมีลักษณะเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ในการผลักดันการแก้ปัญหาซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ในปัจจุบัน

ปัญหาหลอดพลาสติกเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของโลกและคุณภาพชีวิตของมนุษย์และสัตว์เป็นอย่างมาก ซึ่งนโยบายการแก้ไขปัญหา รวมถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านพลาสติกโดยส่วนมากจะมุ่งประเด็นไปที่การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้านบรรจภัณฑ์ เช่น แก้ว ขวด และถุงพลาสติก จนในปัจจุบันเริ่มมีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกเพื่อช่วยขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติกเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตจากมลภาวะที่เกิดจากพลาสติก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement) เรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement) เรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกตามแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social movement)

วิธีการศึกษา

บทความนี้ผู้เขียนได้ทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหว

ทางสังคม (Social movement) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social movement) และ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลการศึกษา

1. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก

1.1 จุดเริ่มต้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก

“หลอดพลาสติกเป็นขยะที่เราใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งในระยะเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งพบว่าในหนึ่งวันเพียงแค่นักเรียนคนหนึ่งสามารถสร้างขยะหลอดพลาสติกได้มากกว่า 3 ชิ้น โดยแต่ละครั้งเราอาจใช้งานแค่เพียงไม่กี่นาที ในขณะที่ขยะเหล่านี้จะอยู่ตามสิ่งแวดล้อมถึงสองร้อยปีในการย่อยสลาย สิ่งที่เราทุกคนพอจะทำได้คือลดการสร้างขยะเพิ่มโดยไม่จำเป็น” ข้อความนี้ เป็นแนวคิดเบื้องต้นของ Milo Cress เด็กชายชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในเคลื่อนไหวการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เพื่อแก้ปัญหาขยะพลาสติกซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ระดับโลกในปัจจุบัน

Milo Cress เด็กชายชาวอเมริกัน ซึ่งอาศัยอยู่ที่เมืองเบอร์ลิงตัน (Burlington) ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ริเริ่มโครงการ “Be Straw Free” ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2011 โดยเขามีความสนใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตั้งแต่อายุยังน้อยมาก ตั้งแต่ในปี ค.ศ. 2007 เมื่ออายุได้ 6 ปี เขาได้รับรางวัล “Mr. Peabody Award” จากการออกแบบเครื่องทำข้าวโพดคั่วพลังงานแสงอาทิตย์ และในปี ค.ศ. 2008 ได้มีนักประดิษฐ์ช่วยสร้างเครื่องทำข้าวโพดคั่วพลังงานแสงอาทิตย์จากการออกแบบของ Milo Cress โดยเครื่องดังกล่าว ให้แสดงในงาน Live Green Expo 2008 ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้เข้าชมงานเป็นอย่างมาก

แนวคิดเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกเริ่มต้นขึ้น เมื่อ Milo Cress อายุ 9 ปี เขาสังเกตเห็นว่าเมื่อใดก็ตามที่เขาสั่งเครื่องดื่มในร้านอาหาร เครื่องดื่มต่าง ๆ

จะมาพร้อมกับหลอดพลาสติก เขารู้สึกว่าหลอดพลาสติกเหล่านั้นจะกลายเป็นขยะมากมาย เพราะปกติแล้วเขาไม่ต้องการใช้หลอด เขาสงสัยว่ามีการใช้หลอดจำนวนเท่าไรในอเมริกาทุกวันและเมื่อเขาไม่สามารถหาข้อมูลใด ๆ ได้ เขาก็ตัดสินใจค้นคว้าด้วยตัวเอง เขาติดต่อไปยังผู้ผลิตหลอดพลาสติกของสหรัฐอเมริกาเพื่อสอบถามและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการใช้หลอดพลาสติกในสหรัฐอเมริกา พบว่า มีปริมาณการใช้หลอดพลาสติกจากร้านอาหาร โรงพยาบาล สถานพยาบาล ร้านสะดวกซื้อ โรงเรียน โรงอาหารในที่ทำงาน ด้านข้างกล่องน้ำผลไม้ และนม ฯลฯ มีจำนวนประมาณ 500 ล้านหลอดต่อวัน จากแนวคิดและข้อมูลดังกล่าว เขาก็ริเริ่มและเปิดตัวโครงการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก “Be Straw Free” เพื่อลดการใช้หลอดพลาสติก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ร้านอาหารสอบถามความต้องการหลอดจากลูกค้าที่สั่งเครื่องดื่มแทนการให้หลอดด้วยความเคยชิน และกระตุ้นให้ผู้บริโภคสั่งเครื่องดื่มโดยไม่ต้องใช้หลอดทุกครั้ง เขามีความเห็นว่าการใช้หลอดพลาสติกคือขยะที่ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้น เบื้องต้นเริ่มจากการเคาะประตูร้านค้าในเมืองเบอร์ลิงตันซึ่งเขาอาศัยอยู่ เพื่อทำการรณรงค์โครงการนี้ โดยขอความร่วมมือจากผู้จัดการร้านต่าง ๆ ให้ไม่แจกหลอดพลาสติกเว้นแต่ลูกค้าจะขอ โครงการของเขาได้รับความสนใจจากอย่างมากจากสื่อมวลชน และกลายเป็นผู้บุกเบิกในการอภิปรายระดับโลกเกี่ยวกับการลดขยะพลาสติก เขาได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากรที่โรงเรียนหลายแห่ง รวมถึงองค์กรต่าง ๆ และได้เข้าพบผู้นำทางการเมืองและชุมชนทั่วสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก (Darryl Fears, 2017)

Milo Cress ได้รับรางวัล Young Hero Young Award จาก Youth Service America (YSA) จากโครงการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก “Be Straw Free” โครงการของเขาได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก และได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากเครือข่ายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา รวมถึงเครือข่ายสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ทั่วโลก สื่อต่าง ๆ ได้เผยแพร่เรื่องราวและแนวคิดการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เครือข่ายด้าน

สิ่งแวดล้อมเริ่มมีโครงการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกตามแนวคิดของ Milo Cress หลายองค์กรในสหรัฐอเมริกาหันมาจริงจังกับการรณรงค์ใช้หลอดมากขึ้น ทั้งร้านอาหาร โรงเรียน มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ค.ศ. 2013 ผู้ว่าการรัฐโคโลราโด John W. Hickenlooper ได้กำหนดให้วันที่ 11 กรกฎาคมของทุกปี เป็นวันงดใช้หลอด “Straw Free day” ซึ่งที่มาของการประกาศให้วันดังกล่าวมีการกล่าวอ้างถึงโครงการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกตามแนวคิดของ Milo Cress นอกจากนี้องค์กร Straw Free ซึ่งเป็นองค์กรที่รณรงค์การงดใช้หลอดทางตอนใต้ของรัฐแคลิฟอร์เนีย ก็ได้ออกมาช่วยรณรงค์เรียกร้องให้ร้านอาหารและคนทั่วไปลดการใช้หลอดพลาสติก ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้หลอดพลาสติกมาเป็นหลอดไม้ไผ่แทน (Alex Burness, 2017) การขับเคลื่อนโครงการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก “Be Straw Free” โดย Milo Cress ได้มีการดำเนินต่อไป และได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายภาพส่วนทั้งองค์กรรัฐบาล เอกชน และสื่อต่าง ๆ อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากสื่อสังคมออนไลน์โดยมีการใช้แฮชแท็ก #bestrawfree ในการสื่อสาร รวมทั้งแฮชแท็กเกี่ยวกับการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในโครงการต่าง ๆ เช่น #strewfree #StrawWars #stopsucking #1LessStrew

Milo Cress เป็นหนึ่งในแนวหน้าแห่งการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการรณรงค์ปัญหาเรื่องหลอดพลาสติก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากมีการเผยแพร่คลิปวิดีโอของกลุ่มนักวิจัย ขณะออกสำรวจและทำโครงการที่ประเทศคอซตาริกา โดยพวกเขาได้พบเจอกับเต่าทะเลตัวหนึ่ง ที่มีอาการหายใจลำบาก เพราะมีวัตถุแปลกปลอมเข้าไปติดอยู่ในรูจมูก ทีมนักวิจัยได้ใช้คีมดึงวัตถุดังกล่าวออกมาจากจมูกของเต่าพบว่า เป็นหลอดดูดน้ำพลาสติกของมนุษย์ พวกเขาจึงตัดสินใจช่วยเต่าทะเลด้วยการดึงหลอดพลาสติกออกมาจากรูจมูก การช่วยเหลือเป็นไปอย่างยากลำบากเพราะหลอดติดแน่นอยู่ในรูจมูกมาเป็นเวลานาน ทำให้มีเลือดออกจากรูจมูกของเต่าทะเลทุกครั้ง ที่ออกแรงดึง อย่างไรก็ตามทีมนักวิจัยก็สามารถดึงหลอดพลาสติกออกมาได้สำเร็จ โดยหลอดมีความยาวประมาณ

10 เซนติเมตร จึงได้มีการเผยแพร่คลิปดังกล่าวในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้มนุษย์หันมาดูแลรักษาธรรมชาติกันมากขึ้น ด้วยการไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ โดยเฉพาะแหล่งน้ำทั้งหลาย และงดการใช้พลาสติกโดยไม่จำเป็น เพราะไม่ใช่แค่เหล่ามนุษย์เท่านั้นที่ได้รับผลกระทบ แต่ยังรวมถึงบรรดาสัตว์โลกต่าง ๆ ด้วย Milo Cress ได้นำประเด็นดังกล่าวมานำเสนอบนเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ และร่วมมือกับหลายองค์กรเพื่อสนับสนุนกฎหมายต่อต้านการใช้หลอดพลาสติก โดยพบว่า มีองค์กรทั้งร้านอาหาร สถาบันต่าง ๆ และโรงเรียนกว่า 1,800 แห่งทั่วโลกให้ความร่วมมือกับโครงการดังกล่าว โดยมีแนวคิดว่าจะให้หลอดแก่ลูกค้าก็ต่อเมื่อลูกค้าร้องขอ (Alex Burness, 2017)

ปัจจุบันในปี 2019 Milo Cress เด็กหนุ่มอายุ 18 ปีที่เคลื่อนไหวต่อต้านหลอดพลาสติกมากกว่า 8 ปี เขาเป็นแนวหน้าในการผลักดันการแก้ไขปัญหาหลอดพลาสติก เขาได้เดินทางไปออสเตรเลีย โปรตุเกส เยอรมนี ฝรั่งเศส รวมถึงรัฐบอสตันและวอชิงตันในสหรัฐอเมริกา เพื่อไปกล่าวสุนทรพจน์สร้างแรงบันดาลใจเกี่ยวกับโครงการรณรงค์ต่อต้านหลอดพลาสติกของเขา (Darryl Fears, 2017) และแนวคิดเกี่ยวกับการงดใช้หลอดพลาสติกก็เป็นประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาพลาสติกทั่วโลกในปัจจุบัน

1.2 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในต่างประเทศ

หลังจากมีการผลักดันการแก้ไขปัญหาการใช้หลอดพลาสติกมาเป็นเวลาหลายปี ในปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติกเป็นปัญหาสำคัญระดับโลก ที่ทุกประเทศตระหนักถึงและร่วมกันหาแนวทางการแก้ไข เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร แคนาดา และอีกหลายประเทศทั่วโลก ขอความร่วมมือจากผู้บริหาร โฆษก องค์กร องค์กร และเชิญชวนผู้ประกอบการร้านอาหาร ผับ บาร์ ให้ใช้วิธีแจกหลอดเฉพาะลูกค้าที่ต้องการใช้ (คมชัดลึก, 2561)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก มีการขับเคลื่อนในหลายประเทศทั่วโลกและหลากหลายรูปแบบ เช่น นักเรียนจากโรงเรียนอ็อกซ์เลย์ ปาร์ค อะคาเดมี่ (Oxley Park Academy) ในประเทศอังกฤษ ที่มีอายุตั้งแต่ 9-10 ปี รวมตัวประกาศจุดยืนรณรงค์ให้โรงเรียนเลิกใช้หลอดพลาสติกตามโรงอาหาร รวมไปถึงในมื้ออาหารกลางวันของเด็ก ๆ ด้วย ซึ่งแคมเปญนี้มีการรวบรวมรายชื่อ 10,000 รายชื่อ เพื่อนำเสนอต่อรัฐสภาอังกฤษ โดยเด็ก ๆ ให้เหตุผลว่ามีหลายกลุ่มที่ตอบรับการยกเลิกใช้พลาสติกประเภทหลอดนี้แล้ว ไม่ว่าจะเป็น เทศกาลงานดนตรี ร้านอาหาร และแม้กระทั่งประเทศสกอตแลนด์ที่ออกมาประกาศการรณรงค์เรื่องพลาสติก ขณะที่เด็ก ๆ กลุ่มนี้พยายามอธิบายถึงสิ่งที่ผู้ใหญ่หลายคนทราบเป็นอย่างดี นั่นก็คือพลาสติกต้องใช้เวลาย่อยสลายนานเป็นร้อย ๆ ปี ซึ่งนั่นหมายความว่าพลาสติกที่เราใช้อยู่กันทุกวันนี้จะส่งผลในระยะยาวไปอีกหลายรุ่น และมลพิษในสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาและเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนก็มาจากพลาสติกที่บรรพบุรุษของเราได้เคยใช้ เด็ก ๆ จึงออกมากระตุ้นจิตสำนึกกับคนทุกเพศทุกวัยให้ช่วยกันหยุดการใช้พลาสติกผ่านการบอกเล่าในภาพยนตร์สั้นที่เด็ก ๆ สร้างกันเอง ซึ่งภาพยนตร์สั้นเรื่องนี้ได้รับรางวัล LitFilm Fest ในปี ค.ศ. 2017 อีกด้วย (PPTV Online, 2561) และยังมีการแสดงผลงานศิลปะของ Vong Wong ศิลปิน ชาวแคนาดา เป็นหลอดพลาสติก 168,037 หลอด ประกอบเป็นอุโมงค์คลื่นยักษ์สูง 3.3 เมตร ยาว 8 เมตร และกว้าง 4.5 เมตร ที่กำลังถาโถมเข้าสู่ชีวิตคนเราอย่างบ้าคลั่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสำนึกในปัญหาขยะพลาสติกในท้องทะเล โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กร Zero Waste Saigon และสตาร์บัคส์ ในชื่อชุดว่า STRAWPOCALYPSE โดยจัดขึ้นที่ศูนย์การค้า เอสเตลา เฟลส เมืองโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม ในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 2019 เป็นระยะเวลา 3 เดือน (Creativecitizen, 2019)

หลายองค์กรทั่วโลกได้เล็งเห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติก และให้ความร่วมมือกับการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เช่น ธุรกิจทางการโรงแรมและการ

ท่องเที่ยวระดับโลกหลายแห่ง ได้มีนโยบายลดการใช้หลอดพลาสติกโดยยกเลิกการให้บริการหลอดพลาสติกแก่ลูกค้า เช่น Hilton , Six Senses Hotels Resorts & Spas, Four Seasons Hotels & Resorts, Accor Hotels, Royal Caribbean รวมถึง Anantara and AVANI Hotels & Resort มีการทดลองใช้หลอดน้ำที่ทำจากไม้ไผ่หรือวัสดุท้องถิ่นทดแทนหลอดพลาสติกในการให้บริการลูกค้า ธุรกิจสายการบิน American Airlines และ Alaska Airlines ได้เริ่มมีการงดการให้บริการหลอดพลาสติก และจัดหาวัสดุที่สามารถย่อยสลายได้มาใช้ทดแทน อีกทั้งหลายองค์กรมีการวางแผนการยกเลิกการให้บริการหลอดพลาสติก เพื่อแก้ไขปัญหาพลาสติกในระยะยาว เช่น สตาร์บัคส์ประกาศว่าจะเลิกใช้หลอดพลาสติก ใน 28,000 สาขาทั่วโลก ภายในปี ค.ศ. 2020 โดยคาดว่าจะทำให้สามารถกำจัดขยะหลอดพลาสติกได้มากกว่า 1 พันล้านหลอดต่อปี และสิ่งที่ Starbucks จะใช้แทนหลอดพลาสติก คือ ฝาปิดแบบใหม่ที่ Emily Alexander วิศวกรในสำนักงาน Global Research & Development ของ Starbucks เป็นผู้พัฒนาขึ้น (Brandage, 2561) แมคโดนัลด์ยกเลิกการใช้หลอดพลาสติกในทุกสาขาที่อยู่ในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ทั้ง 1,360 สาขา โดยเปลี่ยนไปใช้หลอดกระดาษแทนหลอดพลาสติกเดือนกันยายน ค.ศ. 2018 ซึ่งหากทำสำเร็จตามแผน จะลดปริมาณขยะหลอดพลาสติกเฉพาะแค่ในประเทศอังกฤษประเทศเดียวได้มากถึง 1.8 ล้านชิ้นต่อวัน โดยแมคโดนัลด์ในประเทศอื่น เช่น ฝรั่งเศส สวีเดน และนอร์เวย์ ก็ จะ ดำเนิน รอย ตาม เช่น กัน (SME thailandclub, 2561)

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติกมากขึ้น หลายประเทศได้ผลักดันให้มีกฎหมายการยกเลิกการใช้หลอดพลาสติก เช่น เมื่อต้นเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2018 เมืองซีแอตเทิล (Seattle) ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเมืองแรกที่ประกาศยกเลิกการใช้หลอดพลาสติก (NGThai, 2561) ประเทศไทยได้หันประกาศอย่างเป็นทางการว่ากำลังจะเริ่มใช้กฎหมายควบคุมขยะพลาสติก โดยให้ร้านอาหารชั้นนำ

หยุดบริการหลอดพลาสติกแก่ลูกค้าที่นั่งรับประทานในร้านในปี ค.ศ. 2019 (คมชัดลึก, 2561) อังกฤษเตรียมเสนอต่อ 53 ประเทศในเครือจักรภพ (Commonwealth) ให้ยกเลิกการใช้หลอดพลาสติกและคอตตอนบัดส์ เพื่อลดจำนวนการใช้พลาสติกในโลก (BBC, 2018) ประเทศมาเลเซียได้เริ่มผลักดันนโยบายการงดใช้หลอดพลาสติกโดยหลายองค์กรในประเทศมาเลเซียได้ให้ความร่วมมือกับนโยบายนี้ เช่น ในปี ค.ศ. 2018 แมคโดนัลด์ประกาศแคมเปญ “Say No to Straws” ก่อนจะเริ่มการหยุดใช้หลอดพลาสติกอย่างเป็นทางการ แมคโดนัลด์บางสาขาในบังซาและป็นังได้ขึ้นป้ายประกาศแจ้งลูกค้าล่วงหน้าแล้วว่าหยุดให้บริการหลอดพลาสติก นอกจากจะมีการร้องขอเป็นพิเศษเท่านั้น ตามนโยบายการลดและเลิกการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้งของรัฐบาล และในปี 2019 รัฐบาลมาเลเซียประกาศลดการใช้หลอดพลาสติกในกรุงกัวลาลัมเปอร์ ปูตราจายา และลาบวนก่อนจะค่อย ๆ บังคับใช้ทั่วประเทศ หลังจากนั้นถ้าตรวจพบว่าร้านค้าหรือภัตตาคารใดใช้หลอดพลาสติกก็อาจโดนยึดใบอนุญาต (Waymagazine, 2561) รวมถึงอีกหลายประเทศในทุกทวีปทั่วโลกได้เริ่มร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาหลอดพลาสติกเช่นกัน

1.3 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทย

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทย ได้เริ่มมีการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่เป้าหมายในการสร้างร่วมมือในการไม่ใช้หลอดพลาสติก โดยมีทั้งความร่วมมือในกลุ่มเล็ก ๆ ในร้านอาหารและร้านกาแฟบางแห่ง เช่น กิจกรรมลดหลอดของเครือข่ายร้านกาแฟในจังหวัดเชียงใหม่ และมีการรวมตัวกันขององค์กรไม่หวังผลกำไรต่าง ๆ เช่น กลุ่ม ReReef กับเครือข่ายร้านกาแฟและร้านอาหารหัวใจสีเขียว (Green Cafe Network) ได้เริ่มขบวนการงดหลอด “Plastic Straw Free Movement” และ “Straws on Request” ร่วมกับร้านกาแฟ ร้านอาหาร และโรงแรมที่พักในกรุงเทพมหานคร ภูเก็ต โดยร้านที่เข้าร่วมขบวนการ

ต้องเปลี่ยนจากให้บริการเครื่องดื่มพร้อมหลอดแบบเดิม ๆ มาเป็นแจกหลอดแก่ลูกค้าที่แจ้งความต้องการเท่านั้น และกลุ่ม greenery.org ที่มีโครงการรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาพลาสติก โดยกำหนดภารกิจท้าทายเดือนละ 1 ภารกิจ ให้ผู้สนใจร่วมลงมือทำและแบ่งปันเรื่องราวผ่านกลุ่ม Greenery Challenge ใน Facebook โดยมีหนึ่งในการเคลื่อนไหวในการแก้ไขปัญหาพลาสติกที่สำคัญ คือ การรณรงค์ไม่ใช้หลอด โดยให้ผู้เข้าร่วมโพสต์ภาพการหลีกเลี่ยงการใช้หลอด พร้อมติดแฮชแท็ก “ไม่หลอดเนาะ” (#ไม่หลอดเนาะ) เพื่อร่วมกันลดขยะหลอดพลาสติก พร้อมกับเสนอสารพัดหลอดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้เป็นทางเลือก (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) และกลุ่มปัตตานี แลนด์ลอร์ด (Pattani Landlord) มีการรณรงค์ให้คนมีความเข้าใจใหม่ว่าหลอดพลาสติกไม่เหมาะกับการรีไซเคิล ดังนั้นทางออกหนึ่งที่กลุ่มปัตตานีแลนด์ลอร์ดพยายามทำคือ เมื่อไม่รีไซเคิลก็ต้องหาวิธีนำหลอดมาทำอะไรใหม่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์และไม่กลายเป็นขยะจึงนำหลอดพลาสติกที่ใช้แล้วมาล้างแล้วนำมาตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วใช้ใส่ในของหมอนหนุนกลายเป็นหมอนจากหลอดพลาสติก ที่ดูน่าใช้และช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยทำควบคู่ไปกับการชวนให้คนลดการใช้หลอดพลาสติกที่ไม่จำเป็น (Advancebio, 2561)

สำหรับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ นอกจากจะมีการรณรงค์ให้เผยแพร่และข้อความและติดแฮชแท็ก (#) ข้อความต่าง ๆ แล้ว ในเว็บไซต์ Change.org ได้มีผู้สร้างแคมเปญการรณรงค์ “ให้เขเว้นเป็นตัวอย่างร้านอื่น ๆ ถ้ามลูกค้าก่อนแจกหลอด Stop hands out of straws in Thailand” ซึ่งมีผู้ให้การสนับสนุนการรณรงค์ดังกล่าวหลายพันคน รวมถึงมีผู้เสนอว่าควรให้ร้านค้าทุกร้านสอบถามลูกค้าก่อนแจกหลอดเช่นกัน (Change.org, 2560)

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั่วประเทศ ได้มีการรณรงค์

ไม่ใช้ถุงพลาสติกและลดการใช้หลอดพลาสติกภายในมหาวิทยาลัย โดยกำหนดให้ร้านค้าสอบถามความต้องการของลูกค้าก่อนให้หลอดพลาสติกตามความเคยชิน ในปัจจุบันองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ ในประเทศไทยได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เช่น เซเว่น-อีเลฟเว่น ได้มีนโยบายสอบถามความต้องการใช้หลอดจากลูกค้า ก่อนมอบหลอดให้ลูกค้าในรูปแบบเดิม และสตาร์บัคส์ กำลังจะยกเลิกใช้หลอดพลาสติกทุกสาขาทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ภายในปี 2563 โดยจะใช้ฝาเปิดรีไซเคิลที่ผลิตด้วยพอลิโพรพิลีน (PP) ซึ่งจะมีช่องเล็ก ๆ สำหรับไว้ดื่มเครื่องดื่มในแก้วได้แทน

สำหรับนโยบายและการจัดการปัญหาพลาสติกในประเทศไทย รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดทำ (ร่าง) Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 – 2573 เพื่อใช้เป็นกรอบนโยบายการบริหารจัดการขยะพลาสติกในภาพรวมของประเทศ และเป็นกรอบแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกแบบบูรณาการของหน่วยงาน โดย (ร่าง) Roadmap ได้ตั้งเป้าหมายในการลดและเลิกใช้พลาสติก บางประเภทภายในปี พ.ศ. 2562 เช่น พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม ด้วยการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเลิกใช้พลาสติกประเภทถุงพลาสติกหิ้ว กล่องโฟมบรรจุอาหาร แก้วพลาสติก (แบบบางใช้ ครั้งเดียว) และหลอดพลาสติก ภายในปี พ.ศ. 2565 รวมทั้งมีการกำหนดหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตาม (ร่าง) Roadmap ในทุกภาคส่วน ตลอดจนมีการกำหนดกลไกต่าง ๆ ในการขับเคลื่อน เช่น สร้างความรู้ ความเข้าใจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความร่วมมือการดำเนินงานรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ดังกล่าว (โพสต์ทูเดย์, 2562)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหลายภาคส่วนในประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงปัญหาจากหลอดพลาสติก และมีความพยายามในการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก หากแต่เป็นการดำเนินงานโดยแยกส่วนการทำงานกัน ซึ่งจากนโยบายของรัฐบาลและ (ร่าง) Roadmap การจัดการขยะ

พลาสติก ที่ได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2562 ซึ่งมีการระบุถึงการยกเลิกการใช้หลอดพลาสติกรวมถึงกระแสการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับปัญหาหลอดพลาสติกกำลังได้รับความสนใจ และทั่วโลกมีความเห็นตรงกันว่าปัญหาหลอดพลาสติกเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องรีบแก้ไข เชื่อว่าในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยจะมีแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา รวมถึงภาคประชาชน เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาหลอดพลาสติกอย่างจริงจัง

1.4 ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก

ถึงแม้ว่าการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกจะเป็นแนวทางที่ดีในการแก้ปัญหาพลาสติกในปัจจุบัน และโลกที่ปราศจากหลอดพลาสติกอาจเป็นโลกในอุดมคติ แต่ก็ยังมีประเด็นโต้แย้งบางประการ เกี่ยวกับการลดการใช้หลอดพลาสติก เช่น หลอดพลาสติกยังมีความจำเป็นสำหรับคนบางกลุ่ม เช่น คนพิการจำนวนมากต้องใช้หลอดพลาสติกในกรณีที่พวกเขาไม่สามารถถือแก้วได้ และหลอดไม้ไผ่ หลอดแก้ว หลอดโลหะ หรือหลอดกระดาษก็ไม่ตรงกับความต้องการของคนกลุ่มนี้ เนื่องจาก หลอดดังกล่าวอาจเป็นอันตราย ใช้งานยาก หรืออาจใช้ไม่ได้เลยกับคนพิการบางประเภท เช่น หลอดโลหะและไม้ไผ่ อาจเป็นอันตรายกับผู้ป่วยพา킨สัน เพราะหลอดเหล่านี้มีลักษณะแข็งเกินไป หรือหลอดกระดาษอาจเปื่อยยุ่ยได้ตลอดเวลาและอาจหลุดติดลงคอได้ (Robyn Powell, 2018) และนโยบายการดใช้หลอดพลาสติกถูกคนบางส่วนวิจารณ์ว่า เป็นการผลักภาระให้กับผู้บริโภค โดยมีความเห็นว่ารัฐบาลควรดำเนินการเรื่องความรับผิดชอบต่อที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) มากกว่า (นิชากร ศรีเพชรดี, 2561) โดยในประเทศไทยยังไม่พบข้อโต้แย้งเกี่ยวกับรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีประเด็นข้อโต้แย้งดังกล่าว แต่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกทั้งในต่างประเทศและ

ประเทศไทยนั้น ส่วนมากมุ่งเน้นไปที่การสร้างภาพ
ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติก และสร้าง
จิตสำนึกในการปฏิเสธและงดการใช้หลอดพลาสติก จึงทำ
ให้ยังไม่เกิดผลกระทบรุนแรงหรือการต่อต้านจาก
ประชาชน

สรุปและอภิปรายผล

1. สรุปลักษณะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยและ ต่างประเทศ

จากการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม
เรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก สามารถสรุปประเด็น
ลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการ
แก้ปัญหาเรื่องหลอดพลาสติกในประเทศไทยและ
ต่างประเทศ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปลักษณะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก ในประเทศไทยและต่างประเทศ

ลักษณะการ เคลื่อนไหว	ต่างประเทศ	ประเทศไทย
1. ขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม โดยผู้นำทางความคิด	- ต่างประเทศมีบุคคลซึ่งเป็นผู้นำทาง ความคิดในการริเริ่มและผลักดันการรณรงค์ไม่ ใช้หลอดพลาสติก คือ Milo Cress	- ประเทศไทยยังไม่มีผู้นำทางความคิดที่ ชัดเจนในการริเริ่มและผลักดันการรณรงค์ไม่ใช้หลอด พลาสติก
2. ขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม ในสถานศึกษา	- ต่างประเทศมีขบวนการเคลื่อนไหว ทางสังคมเกี่ยวกับการรณรงค์ไม่ใช้หลอด พลาสติกในสถานศึกษา เช่น นักเรียนจาก โรงเรียนออกซ์เลย์ ปาร์ค อะคาเดมี่ (Oxley Park Academy) ในประเทศอังกฤษรวมตัว ประกาศจุดยืนรณรงค์ให้โรงเรียนเลิกใช้หลอด พลาสติกตามโรงอาหาร รวมไปถึงในมื้ออาหาร กลางวันของเด็ก ๆ ด้วย ซึ่งแคมเปญนี้มีการ รวบรวมรายชื่อ 10,000 รายชื่อ เพื่อนำเสนอต่อ รัฐสภาอังกฤษ	- มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้มี การรณรงค์เกี่ยวกับการลดการใช้พลาสติก โดย มุ่งเน้น ไปที่การไม่ใช้ถุงพลาสติก ซึ่งปัจจุบันกำลังมี ความพยายามในการเริ่มการลดการใช้หลอดพลาสติก แต่ยังไม่มีมีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม
3. ขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม โดยองค์กรไม่แสวงหา ผลกำไร	- หลายประเทศทั่วโลกมีการขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับการไม่ใช้หลอด พลาสติก จากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรต่าง ๆ เช่น องค์กร Straw Free , องค์กร Plastic-Lite	- ประเทศไทยมีการขบวนการเคลื่อนไหวทาง สังคมเกี่ยวกับการไม่ใช้หลอดพลาสติก จากองค์กรไม่ แสวงหาผลกำไรต่าง ๆ เช่น องค์กร ReReef, องค์กร Greenery
4. ขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม โดยการจัด นิทรรศการ	- ต่างประเทศมีการจัดนิทรรศการเพื่อ การรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เช่น การแสดงผลงานศิลปะจากหลอดพลาสติก ประกอบเป็นอุโมงค์คลื่นยักษ์ที่ประเทศ เวียดนาม	- ประเทศไทยมีการจัดนิทรรศการเพื่อการ รณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เช่นกลุ่มป๊อปปูล่าแดนซ์หลอด มีการรณรงค์ให้คนมีความเข้าใจใหม่ว่าหลอดพลาสติกไม่ เหมาะกับการรีไซเคิล จึงนำหลอดพลาสติกที่ใช้แล้วมาล้าง และนำมาตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วใช้ใส่ในของหมอนแทนหนุน

ลักษณะการเคลื่อนไหว	ต่างประเทศ	ประเทศไทย
5. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านสื่อออนไลน์	- ต่างประเทศมีการรณรงค์ลดการใช้หลอดพลาสติกผ่านสื่อออนไลน์ โดยการติดในโครงการต่าง ๆ เช่น #strewfree #1LessStrew #stopsucking #StrawWars	- ประเทศไทยมีการรณรงค์ลดการใช้หลอดพลาสติกผ่านสื่อออนไลน์ โดยการติดในโครงการต่าง ๆ เช่น #ไม่หลอดเนาะ
6. วัตถุประสงค์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม	- วัตถุประสงค์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในต่างประเทศโดยส่วนมากเพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติก และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธและงดการใช้หลอดพลาสติก โดยไม่มีการสร้างความขัดแย้งรุนแรง	- วัตถุประสงค์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทยโดยส่วนมากเพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติก และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธและงดการใช้หลอดพลาสติก โดยไม่มีการสร้างความขัดแย้งรุนแรงเช่นเดียวกับต่างประเทศ
7. ความร่วมมือจากภาคเอกชนและสถานประกอบการ	- ธุรกิจทางการโรงแรมและการท่องเที่ยวระดับโลกหลายแห่ง ได้มีนโยบายลดการใช้หลอดพลาสติกโดยยกเลิกการให้บริการหลอดพลาสติกแก่ลูกค้า - สถานประกอบการ เช่น สตาร์บัคส์ แมคโดนัลด์ เริ่มยกเลิกการให้บริการหลอดพลาสติกแก่ลูกค้า - ประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร แคนาดา และอีกหลายประเทศทั่วโลก ขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการร้านอาหาร ผับ บาร์ ให้ใช้วิธีแจกหลอดเฉพาะลูกค้าที่ต้องการใช้	- ประเทศไทยเริ่มมีการรณรงค์ลดการใช้หลอดพลาสติกโดยการสอบถามความต้องการใช้หลอด ก่อนมอบให้ผู้บริโภค แต่ยังเป็นเพียงการดำเนินงานในบางหน่วยงาน ไม่เป็นที่กว้างขวางและครอบคลุมทั่วประเทศ
8. การกำหนดกฎหมาย	- หลายประเทศมีการกำหนดกฎหมายการไม่ใช้หลอดพลาสติกอย่างเข้มงวด รวมถึงกำหนดเป็นข้อปฏิบัติชัดเจน เช่น สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน มาเลเซีย อีกทั้งอังกฤษเตรียมเสนอต่อ 53 ประเทศในเครือจักรภพ (Commonwealth) ให้ยกเลิกการใช้หลอดพลาสติก	- ประเทศไทยมีการร่าง Roadmap การจัดการขยะพลาสติก โดยตั้งเป้าหมายในการลดและเลิกใช้พลาสติกในปี 2565 ทั้งนี้ยังไม่ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับอย่างชัดเจน
9. ข้อโต้แย้ง	- ต่างประเทศมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของผู้พิการที่ไม่สามารถดใช้หลอดได้ รวมถึงการถูกวิจารณ์ว่าเป็นการผลักภาระให้กับผู้บริโภค	- ประเทศไทยยังมาพบประเด็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก

โดยสรุปแล้วลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยและต่างประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่อง การรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยและต่างประเทศที่มีลักษณะเหมือนกัน ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (2) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (3) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านสื่อออนไลน์ และ (4) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการจัดนิทรรศการ กล่าวคือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติก และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธและงดการใช้หลอดพลาสติกผ่านการเคลื่อนไหวขององค์กรต่าง ๆ สื่อออนไลน์ และการจัดนิทรรศการ

ส่วนที่ 2 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่อง การรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยและต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ (1) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในสถานศึกษา และ (2) ความร่วมมือจากภาคเอกชนและสถานประกอบการ กล่าวคือ องค์กร สถานประกอบการ และสถานศึกษาในประเทศไทย มุ่งเน้นการรณรงค์ไม่ใช้ถุงพลาสติกเป็นอันดับแรก และเริ่มมีการรณรงค์ลดการใช้หลอดพลาสติกโดยการสอบถามความต้องการใช้หลอด ก่อนมอบให้ผู้บริโภค แต่ยังเป็นเพียงการดำเนินงานในบางหน่วยงาน ไม่เป็นที่กว้างขวางและครอบคลุม ในขณะที่ต่างประเทศมีการเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันความร่วมมือเกี่ยวกับการไม่ใช้หลอดพลาสติกอย่างชัดเจน

ส่วนที่ 3 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่อง การรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเทศไทยและต่างประเทศที่มีลักษณะแตกต่างกัน คือ (1) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยผู้นำทางความคิด กล่าวคือ ต่างประเทศมีบุคคลซึ่งเป็นผู้นำทางความคิดในการริเริ่มและผลักดันการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก คือ Milo Cress ส่วนประเทศไทยยังไม่มีผู้นำทางความคิดในการริเริ่มและผลักดันการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกที่ชัดเจน

(2) การกำหนดกฎหมาย กล่าวคือ หลายประเทศมีการกำหนดกฎหมายการไม่ใช้หลอดพลาสติกอย่างเข้มงวด รวมถึงกำหนดเป็นข้อปฏิบัติชัดเจน ส่วนในประเทศไทยมีการร่าง Roadmap การจัดการขยะพลาสติก โดยตั้งเป้าหมายในการลดและเลิกใช้พลาสติกในปี 2565 ทั้งนี้ยังไม่ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับอย่างชัดเจน (3) ข้อโต้แย้งการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก กล่าวคือ ในต่างประเทศพบข้อโต้แย้งประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของผู้พิการที่ไม่สามารถงดใช้หลอดได้ รวมถึงการถูกวิจารณ์ว่าเป็นการผลักภาระให้กับผู้บริโภค ประเทศไทยยังมาพบประเด็นข้อโต้แย้งดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม แม้อาจมีข้อโต้แย้งถึงประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของผู้พิการที่ไม่สามารถงดใช้หลอดได้ รวมถึงการถูกวิจารณ์ว่าเป็นการผลักภาระให้กับผู้บริโภค แต่ประเด็นดังกล่าวนี้ไม่ได้นำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม โดย Aarti Giri ผู้ก่อตั้งกลุ่มอาสาสมัคร Plastic-Lite Singapore ให้ความเห็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนการงดใช้หลอดพลาสติกแม้อาจไม่มีผลในทางปฏิบัติในการลดปริมาณขยะ แต่ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีเพื่อช่วยสร้างความตระหนักรู้ของคนในสังคม โดยคาดหวังว่าความเคลื่อนไหวนี้จะได้รับการขยายผลไปสู่ขยะพลาสติกอย่างอื่นด้วย (Workpoint News, 2561) ทั้งนี้ หากการรณรงค์ดังกล่าวขับเคลื่อนไปจนถึงจุดที่ต้องเปลี่ยนแปลงกฎหมายการห้ามใช้หลอดพลาสติกอย่างเด็ดขาด องค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกคงต้องมีการพิจารณาถึงกรณีประเด็นข้อโต้แย้งต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมต่อไป

1.1 สรุปขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement) เรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกตามแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social movement)

จากการศึกษาข้อมูลขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social movement) พบว่า ขบวนการเคลื่อนไหว

ทางสังคมดังกล่าวมีลักษณะสำคัญของการเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ดังนี้

1.1.1 เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการกระทำเชิงสัญลักษณ์เชิงสังคมประชา (Civil Society) กล่าวคือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกมีวัตถุประสงค์การเคลื่อนไหวเพื่อขับเคลื่อนและเรียกร้องให้ประชาชนเห็นถึงปัญหาของหลอดพลาสติกและร่วมมือกันไม่ใช้หลอดพลาสติก รวมถึงผลักดันให้ร้านค้าต่าง ๆ สอบถามความต้องการการใช้หลอดพลาสติกจากลูกค้า หรือหลีกเลี่ยงการมอบหลอดให้ลูกค้า และคัดค้านนวัตกรรมหรือวิธีการดื่มเครื่องดื่มโดยไม่ใช้หลอดพลาสติก โดยพบว่า การเรียกร้องของขบวนการดังกล่าว เป็นลักษณะของการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความร่วมมือของประชาชนในชุมชน ประเทศ และโลก โดยไม่ได้มุ่งเน้นประเด็นการเรียกร้องจากรัฐบาลให้เข้ามาให้ความช่วยเหลือหรือเรียกร้องให้รัฐบาลออกกฎหมาย โดยการขับเคลื่อนดังกล่าวเป็น “เลี้ยวรัฐ” (Bypass the state) ไม่มุ่งเผชิญหน้าท้าทายรัฐโดยตรง หากแต่มีเป้าหมายในการปกป้องประชาสังคม (Alan Scott, 1990 อ้างถึงใน สมชัย ภัทรนันทน์, 2559) และเป็นการแสดงออกของการกระทำร่วมทางสังคม โดยไม่จำเป็นต้องเป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐ (Buechler, 1995 อ้างถึงใน มณีมัยทองอยู่, 2557) เช่น การจัดนิทรรศการเพื่อการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งเป็นการแสดงสัญลักษณ์ในการรณรงค์ร่วมกันโดยใช้ผลงานทางศิลปะและไม่เน้นให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง

1.1.2 เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ไม่ได้สร้างอยู่บนโครงสร้างทางชนชั้น กล่าวคือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน มีความเห็นพ้องต้องกันทางอุดมการณ์ คือเพื่อขับเคลื่อนและผลักดันการแก้ปัญหาเกี่ยวกับขยะพลาสติก ซึ่งเป็นลักษณะขบวนการทางสังคมแบบใหม่ซึ่งมีความซับซ้อนกว่าขบวนการแบบเก่าที่มีชนชั้นเป็นฐานของการเคลื่อนไหว ซึ่งความสำคัญอยู่ที่ความเห็นพ้องต้องกันทาง

อุดมการณ์ทางความเชื่อและค่านิยมของขบวนการ (Alan Scott, 1990 อ้างถึงใน สมชัย ภัทรนันทน์, 2559) เช่น การรณรงค์ผ่านสื่อออนไลน์ โดยการติดในโครงการต่าง ๆ เช่น #strewfree #1LessStrew #StrawWars #stopsucking #ไม่หลอดเนาะ ซึ่งทุกคนสามารถเข้าร่วมโครงการดังกล่าวโดยไม่มีการนำโครงสร้างของชนชั้นมาเกี่ยวข้อง

1.1.3 เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เน้นพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีค่านิยมแบบหลังวัตถุนิยม (Post-materialism) กล่าวคือ การรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกเป็นการแสดงถึงจุดยืนของการเคลื่อนไหวที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยไม่ได้มีการเรียกร้องผลประโยชน์ ในขณะที่ค่านิยมแบบวัตถุนิยมจะเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ทางวัตถุในพื้นที่ทางการเมือง ค่านิยมแบบหลังวัตถุนิยมเน้นที่คุณภาพของชีวิตมากกว่าปริมาณแทนที่จะแสวงหาอำนาจหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ขบวนการที่มีค่านิยมแบบหลังวัตถุนิยมกลับมุ่งแสวงหาความเป็นอิสระและความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น (Alan Scott, 1990 อ้างถึงใน สมชัย ภัทรนันทน์, 2559) ทั้งนี้การรณรงค์ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติก และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธและงดการใช้หลอดพลาสติกผ่านการเคลื่อนไหวขององค์กรต่าง ๆ สื่อออนไลน์ และการจัดนิทรรศการ

1.1.4 เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่กลุ่มคนต่าง ๆ ยืนยันถึงอิสรภาพในการจัดการตนเอง (Autonomy) และการกำหนดอนาคตของตนเอง (Self-determination) กล่าวคือ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อกำหนดเป้าหมายการลดการใช้พลาสติก ร่วมกันเพื่อเป็นการรักษาสังแวดล้อมของโลกที่กำลังเกิดภาวะวิกฤติมากกว่าการสร้างอิทธิพลเหนือผู้อื่นและการสร้างอำนาจ และให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ร่วมและการสร้างผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม

มากกว่าการเป็นกลุ่มขัดแย้งและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ (Buechler, 1995)

1.1.5 เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ให้ความสำคัญกับเครือข่ายต่าง ๆ กล่าวคือ ขบวนการทางสังคมเรื่องกรรมรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก เป็นการขับเคลื่อนที่เริ่มต้นจากการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มจากแนวคิดของคนหนึ่งคนจนก่อให้เกิดปฏิบัติการรวมหมู่ คือ เป็นการร่วมมือกันของคนจำนวนมาก และต่อยอดไปยังกลุ่มคนอีกหลายกลุ่ม รูปแบบองค์กร (Organizational forms) ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่มักเป็นองค์กรที่ไม่รวมศูนย์อำนาจ มีความเท่าเทียม มีส่วนร่วม ไม่มีระบบบังคับบัญชา และเฉพาะกิจ โดยองค์กรเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของค่านิยมของขบวนการและอัตลักษณ์ของสมาชิก มากกว่าที่เป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าว ก็สามารถขับเคลื่อนไปจนส่งผลให้เป็นประเด็นสำคัญในระดับ องค์กร หน่วยงาน และระดับประเทศได้ (Alan Scott, 1990 อ้างถึงใน สมชัย ภัทรธรรณันท์, 2559) เช่น ความร่วมมือขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร สถานศึกษา ภาคเอกชนและสถานประกอบการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ในการร่วมมือกันรณรงค์ลดการใช้หลอดพลาสติกสามารถเป็นแรงผลักดันไปสู่การกำหนดแนวปฏิบัติและกฎหมายในการแก้ปัญหาเรื่องหลอดพลาสติกอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะ

1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติก

1.1.6 การรณรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกเป็นแนวทางที่ดีในการแก้ปัญหาพลาสติกในปัจจุบัน แต่หากการรณรงค์ดังกล่าวขับเคลื่อนไปจนถึงจุดที่ต้องเปลี่ยนแปลงกฎหมายการห้ามใช้หลอดพลาสติกอย่างเด็ดขาด องค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกคงต้องมีการพิจารณาถึงกรณีประเด็นข้อโต้แย้งต่าง ๆ เช่น ประเด็นผู้พิการ เพื่อไม่ก่อให้เกิดประเด็นความขัดแย้งในสังคม และเพื่อหาแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมต่อไป

1.1.7 นโยบายการงดใช้หลอดพลาสติกอาจถูกตั้งประเด็นว่าเป็นการผลักภาระให้กับผู้บริโภค ดังนั้น รัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องให้ข้อมูลและความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนเกี่ยวกับเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินนโยบายดังกล่าว รวมถึงกำหนดนโยบายที่มีความเหมาะสมและเป็นธรรมสำหรับทุกฝ่าย

1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในอนาคต

1.1.8 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเรื่องกรรมรงค์ไม่ใช้หลอดพลาสติกเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เน้นพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นหลักมุ่งเน้นไปที่การสร้างความตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับหลอดพลาสติก และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธและงดการใช้หลอดพลาสติก ถึงแม้ว่าจะทำให้ผู้เคลื่อนไหวมีความสะดวกสบายน้อยลงจากประเด็นดังกล่าว ซึ่งแนวทางในการขับเคลื่อนและการรณรงค์เป็นไปอย่างสงบไม่มีความขัดแย้ง ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีในการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นอื่นในอนาคต

1.1.9 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในต่างประเทศมีประเด็นของการมีผู้นำความคิดที่เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานทำให้ประเด็นดังกล่าวได้รับความสนใจจากสื่อ องค์กรต่าง ๆ รวมถึงประชาชน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเคลื่อนไหวทางสังคม หรือในประเด็นอื่น ๆ ที่ต้องการสื่อสารในกรณีต่าง ๆ ได้

1.1.10 การผลักดันให้ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากไม่มีการเริ่มดำเนินการขับเคลื่อน ปัญหาบางอย่างอาจไม่ได้รับการแก้ไข ดังนั้น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และสามารถประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์หลากหลายรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงความเหมาะสม โดยไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตัวจากการเคลื่อนไหวทางสังคม และเลือกวิธีการดำเนินงานที่ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงและความขัดแย้งในสังคม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรณีศ ตันอังสนากุล. (2560). ปัญหาของหลอดพลาสติก : ถ้าไม่เอาหลอดพลาสติกแล้วจะเอาอะไรทด. วันที่เข้าถึงข้อมูล 4 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://www.the101.world/problem-and-solution-of-plastic-straws>
- คมชัดลึก. (2561). รณรงค์แจกหลอดสแตนเลส ลดใช้หลอดพลาสติก. วันที่เข้าถึงข้อมูล 1 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <http://www.komchadluek.net/news/women/330666>
- คมชัดลึก. (2561). รณรงค์แจกหลอดสแตนเลส ลดใช้หลอดพลาสติก. วันที่เข้าถึงข้อมูล 1 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <http://www.komchadluek.net/news/women/330666>
- ชลิตา สุนันทาภรณ์. (2561). คืบความสุขมนุษยชาติ “อารยประเทศ” เปิดยุทธการล้างบาง “ขยะพลาสติก”. วันที่เข้าถึงข้อมูล 4 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://greennews.agency/?p=16903>
- นิชากร ศรีเพชรดี. (2561). อีกด้านของมาตรการลดพลาสติก: คนพิการยังต้องใช้-ลูกค้าไม่เข้าใจทำร้ายพนักงาน. วันที่เข้าถึงข้อมูล 7 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://greennews.agency/?p=1>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561). #ไม่หลอดเนาะ ที่ประเทศไทย...เขาทำอะไรกันนะ. วันที่เข้าถึงข้อมูล 6 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9610000088301>
- พรทิพย์ ใจมั่น. (ND). หลอดน้ำพลาสติก, ขยะชิ้นเล็ก ที่สังคมไม่ควรมองข้าม. วันที่เข้าถึงข้อมูล 4 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <http://www.moveworldtogether.com/TH/article-detail.php?ID=22>
- โพสต์ทูเดย์. กรม.เคาะโรดแมปจัดการขยะพลาสติก. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 กุมภาพันธ์ 2562, แหล่งที่มา <https://www.posttoday.com/economy/586614>
- มณีนัย ทองอยู่. (2557). แนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยาว่าด้วยขบวนการทางสังคม. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มแม่น้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมชัย ภัทรนันทน์. (2559). ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการประท้วงทางการเมือง. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- สรพร อุไรกุล. (2560). เสียงร่ำไห้จากมหาสมุทร: ความโหดร้ายของหลอดพลาสติกที่เราอาจจะเคย. วันที่เข้าถึงข้อมูล 4 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/59982>
- Advancebio. (2018). หลอดพลาสติก ปัญหาพลาสติกไซส์จิ๋วที่ไม่เหมาะสมไร้ไซเคิล. วันที่เข้าถึงข้อมูล 7 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://advancebio11.com/หลอดพลาสติก-ปัญหาพลาสติก/>
- BBC. (2018). อังกฤษเตรียมเสนอเครื่องจักรแยกเล็กใช้หลอดพลาสติก-คอตตอนบัดส์ เพื่อลดขยะพลาสติก. วันที่เข้าถึงข้อมูล 5 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://www.bbc.com/thai/international-43820283>
- Brandage. (2561). Starbucks เตรียมยกเลิกใช้หลอดพลาสติกใน 28,000 สาขาทั่วโลก ปี 2020. วันที่เข้าถึงข้อมูล 3 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <http://www.brandage.com/article/6002/Starbucks-Green-Sustainability>
- Change.org. (2560). ให้เขเว้นเป็นตัวอย่างร้านอื่น ๆ ถ้ามลูกค้าก่อนแจกหลอด (Stop hands outs of straws in Thailand). วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 กุมภาพันธ์ 2562, แหล่งที่มา <https://www.change.org/p/7eleventhailand-prc-ถ้ามก่อนแจกหลอด-stop-the-hands-outs-of-straws-in-thailand> 2017
- Chris Heasman. (2018). ความจริงอันโหดร้ายเกี่ยวกับหลอดพลาสติก. วันที่เข้าถึงข้อมูล 4 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <http://issue247.com/around247/dirty-truth-about-straws>

- Creativecitizen. (2019). *Strawpocalypse* คลื่นหลอดพลาสติกยักษ์ ภัยพิบัติที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://www.creativecitizen.com/strawpocalypse/>
- NGThai. (2561). ประวัติศาสตร์ย่อของหลอดพลาสติก. วันที่เข้าถึงข้อมูล 4 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://ngthai.com/environment/12237/brief-history-of-plastic-straws/>
- PPTV Online. (2561). นักเรียนในอังกฤษรณรงค์เลิกใช้หลอดพลาสติกที่โรงเรียน. วันที่เข้าถึงข้อมูล 2 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/76379>
- SMethailandclub. (2561). “หลอดทางเลือก” ลูกเล่นใหม่ของร้านอาหารรักษ์โลก. วันที่เข้าถึงข้อมูล 3 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://www.smethailandclub.com/aec-3354-id.html>
- ThaiPBS. (2561). ประเทศไทยติดอันดับ 6 ของโลกที่ปล่อยขยะพลาสติกลงสู่ทะเล. วันที่เข้าถึงข้อมูล 26 กุมภาพันธ์ 2562, แหล่งที่มา <https://twitter.com/thaipbs/status/1004909628487032833>
- Waymagazine. (2561). หลอดพลาสติกหลอดสุดท้ายในมาเลเซีย. วันที่เข้าถึงข้อมูล 5 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://waymagazine.org/last-plastic-straw-in-malaysia/>
- Workpoint News. (2561). แคลิฟอร์เนียเลิกใช้หลอดพลาสติกอาจไม่ช่วยแก้วิกฤตขยะพลาสติกสิ้นทะเล. วันที่เข้าถึงข้อมูล 8 มีนาคม 2562, แหล่งที่มา <https://workpointnews.com/2018/08/31/แคลิฟอร์เนียเลิกใช้หลอดพลาสติก/>

ภาษาอังกฤษ

- Buechler, S. M. (1995). New social movement theories. *Sociological Quarterly*, 36(3), 441-463.
- Alex Burness. (2017). *Boulder environmentalists set their sights on disposable plastic straws*. Retrieved February 20, 2019, from http://www.dailycamera.com/ci_31115001
- Darryl Fears. (2017). *A campaign to eliminate plastic straws is sucking in thousands of converts*. Retrieved February 26, 2019, from https://www.washingtonpost.com/national/health-science/a-campaign-to-eliminate-plastic-straws-is-sucking-in-thousands-of-converts/2017/06/24/d53f70cc-4c5a-11e7-9669-250d0b15f83b_story.html?noredirect=on&utm_term=.b7858b7aa3d6
- Robyn Powell. (2018). *I Need Plastic Straws to Drink. I Also Want to Save The Environment*. Retrieved March 2, 2019, from https://www.huffingtonpost.com/entry/opinion-powell-strawban_us_5b1e76ade4b0bbb7a0df9303
- United Nations. (2018). *Beat Plastic Pollution*. Retrieved February 26, 2019, from <http://www.un.org/en/events/environmentday/>